

LEGYÜNK MI IS EGY KICSIT „BOGARASAK”!

2020. 05. 21.

A hivatalosan nemzetközi méhek napja nevű világnap (május 20.) egyike a viszonylag új kezdeményezéseknek – persze mi, magyarok, ebben is a világ előtt jártunk. Kár, hogy az egy főre eső mézfogyasztásban csak kullogunk a szomszédjaink mögött. De talán most ezen is változtathatunk egy kicsit!

A Magyar Méhészek Egyesülete már egy emberöltővel ezelőtt felismerte, hogy a méhek nemcsak néhány „bogaras” ember és a mézeskalács szerelmesei szempontjából fontosak, hanem – a megporzás által – a tányérunkba kerülő élelmiszer nagy része is pusztán létüktől és munkájuktól függ. A hazai kezdeményezés alapján először 1994-ben ünnepeltük a méhek napját Magyarországon. Kézenfekvő lett volna, ha ez Szent Ambrus napján történik, de mivel az Mikulás másnapján van, amikor a méhek nem aktívak, más dátumot kellett keresni. A választás április 30-ra, Katalin napjára esett, amikor már hangosak a kaptárok, és bőven van mit gyűjteniük a méheknek.

A nagyvilág csak húsz évvel utánunk „ébredt”. Nem kizárható, hogy szlovén szomszédjaink hallottak a magyar gyakorlatról, talán ennek hatására kezdeményezték az ENSZ-ben a nemzetközi méhek napjának bevezetését. Ők egy szlovén származású méhész, Anton Janša születésének – pontosabban anyakönyvezett keresztelésének – időpontjára, május 20-ra kérték ezt.

Nevezett úriember az 1700-as években élt az Osztrák–Magyar Monarchiában, főleg Bécsben. Már fiatalon felkeltette érdeklődését a méhészet, és élete során sok újítást vezetett be. Harmincéves korában méhészkolát alapított, Mária Terézia udvari méhésze lett. Az utókor őt tekinti a modern kori méhészet megteremtőjének.

Az ENSZ felismerte, hogy a méhek tevékenysége nagyban hozzájárul legfontosabb céljai – például az éhezés elleni küzdelem, az egészségmegőrzés, a biodiverzitás fenntartása, a fenntartható fejlődés vagy a vidéki élet népszerűsítése – eléréséhez, és 2017-ben döntött a világnap bevezetéséről. A nemzetközi méhek napját így mindössze három éve ünneplik világszerte.

Mindezekről függetlenül a méhekről és más beporzó rovarokról történő megemlékezés minden vitán felül indokolt. Csak hazánkban több méh él, mint ember a Földön, és a méhészek évente körülbelül 20 000 tonna mézet pergetnek. A háziméh ugyan csak egyetlen rovarfaj, de a méhek szűkebb rokonságába több mint 20 000 féle virágról virágra szálló, vadon élő rovarfaj tartozik világszerte.

A hazai flóra 80%-a életképtelen lenne beporzók nélkül, és a beporzás 80%-át méhek végzik. A mezőgazdasági termények háromnegyedének termése is – legalább részben – függ a beporzástól. Viráglátogató rovarok nélkül a világ

szántóföldjeinek harmada maradna parlagon. Nem is beszélve ennek az élelmezésre gyakorolt drasztikus következményéről. A méhek állítják elő a mézet, a viaszt, a propoliszt, és gyűjtik a virágpórt is. Ezek édesítik meg életünket és óvják egészségünket.

Az emberiség réges-rég felismerte a méz és a méhek értékét. Elődeink már évezredekkel ezelőtt gyűjtötték a vadméhek mézét, és rágták a viaszos lépeket. Ennek a hosszú együttélésnek rengeteg lenyomatát őrizzük ma is nyelvünkben vagy még élő hiedelmeinkben. Gondoljunk csak a méh szavunk kettős jelentésére, amiből az egészről mit sem sejtő rovarok körül virágzó termékenységű legendárium szövődött! Olyannyira, hogy a méhcsalád megalapítóját és fenntartóját, a méhkirálynőt Szűz Mária szimbólumaként kezelték.

A középkorban nem pontosan értették a méz termelésének folyamatát, annak mennyiségére sem tudtak hatni, ezért mai szemmel furcsa szokásokkal próbálták védeni a méheket. Például lókoponyát akasztottak egy fára, a kaptárok közelében. Természetjárás közben néha még ma is lehet

találkozni az erdőben – látszólag indokolatlanul – ottfelejtett koponyával. Ugyanígy a vélt rontás elkerülése érdekében nőknek nem szabadott a méhek közelébe menni.

Később már nemcsak mágikus cselekedetekkel, hanem törvényekkel is védték a méheseket. Például kaptárlopás esetén a levetkőztetett tolvaj fejére borították a feldühödött méhrajt. A méhészek a méheket szinte bensőséges családtagnak tekintették. Szokás volt lakodalomkor „felöltöztetni” a méhek lakóhelyét, hogy a szorgos kis rovarok is vigadjanak; ha pedig a család gyászolt, akkor a kasokat is lefátyolozták. Nincs olyan tájegysége az országnak, és talán a világnak sem, ahol ne ismernék méhészbabonák tucatjait. A biológiából tanultakat feledve valószínűleg ezért is szokás mondogatni faluhelyen, hogy a méhészek „bogaras” emberek.

A méhek világnapján legyünk mi is egy kicsit bogarasak, és egy jó mézes citromfűteával vagy más mézes finomsággal javítsunk az európai átlagtól elmaradó mézfogyasztási statisztikáinkon! Közben pedig próbáljuk emlékezetünkbe idézni, mikor is láttunk utoljára gyűjtögető méhet...

(Barta)